

	עין משפט
	נר מצוה
בז א מיי פ"ח מהל' רוחא הלכה ה סמג עשן טו: בב ב מיי פ"ה מהל' משנה הל' א ופ"ו כל הפקע ע"ש: ג ג מיי פ"ה מהל' רוחא הלכה ט: גא ד מיי שס הל' ח: גב ה ו מיי שס פ"ו הלכה ו:	

גליון הש"ם

גמ' זה שהרג במזיד נהרג. עיין סוטה דף ח ע"ב מוס' ד"ה מי:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אנה לידו וגו' זהו שאמר הכתוב כאשר יאמר משל: (ב) רש"י ד"ה ומלאו גזאל הדס בדרך צהליכותו. י"ב כלומר לחלו כבר היה בעיר מקלט ואלו חזן לתפוס ומלאו והרגו פלוגתא דתנאי היא לקמן במתני' דף י"א ע"ב ונגמ' דף י"ב ע"א:

מוסף רש"י

לזה אין עדים. לא היו עדים בדבר שיעידו, וזו לא נהגה וזה לא גלה (שמות כא יג). ונפל עליו והרגו. ועדים מעידים עליו וממיינים אותו לגלות (שם).

רבינו חננאל

עולות שעתיד שלמה בנך להקריב על גבי המזבח תניא רבי אלעזר בן יעקב אומר מקלט מלכות היה כתוב על פרשת דרכים כדי שיכיר הרוצח ויפנה לשם שנאמר תכין לך הדרך. עשה הכנה לדרך: מרשעים יצא רשע.

כגון אחד שהרג בשוגג ואחד שהרג במזיד וא"ר אבהו ר' יונתן הקב"ה למקום אחד זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם וזה שהרג שנג היה יורד מן הסולם נפל עליו והרגו זה שהרג במזיד נהרג זה שהרג בשוגג גולה: מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך שם מוליכין אותו. מן התורה דכתיב לא תלך עמהם כיון שרעה נאמר לו קום לך אתם. מן הנביאים א"ר אלהיך מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך. מן הכתובים אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן: ולו אין משפט מות בגזאל [הדם] שמוצא הרוצח והרגו הכתוב מדבר. (ודבריו) [ונידבריו] אליו דברים הראויין לו אומרים להן את תהגו בו מנהג הרצחנים בשגגה בא לידו. אי"ר אלעזר עיר שרובה רצחנין אינה קולטת

י:

וְהָא תניא רבי יוסי בר יהודה אומר וכו'. וא"ת ואמאי לא מיייתי ממלתיה דר' יוסי צר יהודה דמתני' וי"ל דמתני' איכא למימר דלא חייבים קאמר אלא מאליהם היו גולין בשביל שהיו טועים כדקאמר רבי הכא צברייתא אצל צברייתא מוכח שפיר דחייצין קאמר מדמיייתי פסוק גבי מזיד אצל דמתני' לא מיייתי קרא גבי מזיד כן נראה למש"ח ועוד נראה דע"כ צברייתא ליכא למימר דמאליהן קאמר ו' דע"כ היינו רבי: **חד אמר מביאין עגלה ערופה.**

תימנה דהא תנן (סוטה דף מד:) עגלה ערופה אין מודדין אלא מעיר שיש בה צ"ד וי"ל דהתם מיירי כגון דליכא עיירות טובא וכחזא מינייהו יש צ"ד כיון דמאי לאוקומי קרא דמקיימי ליה אצל הכא מיירי כגון שאין שם צ"ד בכל העיירות הסמוכות הלכן אמרינן דמ"מ מודדין מינייהו: אפילו

עליו והרגו * זה שהרג במזיד נהרג וזה שהרג בשוגג גולה אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב הונא א"ר אלעזר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים י בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו מן התורה דכתיב וְהָאֵלֹהִים מְלַמֵּד לְהוֹעִיל מְדַרְיֹךְ בְּדֶרֶךְ (זו) תֵּלֵךְ מִן הַכְּתוּבִים דְּכָתִיב אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ מְלַמֵּד לְהוֹעִיל וְיָתֵן חֵן אֶלְעֲנוּיִם יתן חן אמר רב הונא י רוצח שגלה לעיר מקלט ומצאו גזאל הדם והרגו פטור קסבר וְלוֹ אֵין מִשְׁפָּט מוֹת בְּגוֹאֵל הַדָּם הוּא דְּכָתִיב מִיִּתְּבִי וְלוֹ אֵין מִשְׁפָּט מוֹת בְּרוּצָח אֹתָהּ אֹמֵר בְּרוּצָח או אינו אלא בגואל הדם כשהוא אומר וְלוֹ הוּא לא שונא לו מתמול שלשום הוי אומר ברוצח מדבר הוא דאמר כי האי תנא דתניא ולו אין משפט מות בגואל הדם הכתוב מדבר אתה אומר בגואל הדם הכתוב מדבר או אינו אלא ברוצח כשהוא אומר יכי לא שונא הוא לו מתמול שלשום הרי רוצח אמור הא מה אני מקיים ולו אין משפט מות בגואל הדם הכתוב מדבר תנן מוסרין לו שני ת"ח שמא יהרגנו בדרך וידברו אליו מאי לאו דמתרו ביה דאי קטיל בר קמלא הוא לא כדתניא וידברו אליו דברים הראוים לו י אומרים לו אל תנהג בו מנהג שופכי דמים בשגגה בא מעשה לידו ר' מ אומר הוא מדבר ע"י עצמו שנאמר וְזֶה דְּבַר הַרוּצָח אָמְרוּ לוֹ הִרְבָּה שְׁלִיחוֹת עוֹשֶׂה אָמַר מִר בִּשְׁגָגָה בֹּא מַעֲשֶׂה לִידוֹ פְּשִׁיטָא דאי במזיד בר גלות הוא אין והא תניא ר' יוסי בר' יהודה אומר בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט וב"ד שולחין ומביאין אותם משם מי שנתחייב מיתה הרגוהו שנאמר וּשְׁלַחוּ זִקְנֵי עִירוֹ וּלְקַחוּ אוֹתוֹ מִשָּׁם וּנְתָנוּ אוֹתוֹ בִּיד גּוֹאֵל הַדָּם וּמֵת מִי שְׁלָא נִתְחַיִּיב פִּטְרוּהוּ שְׁנֹאמַר וְהַצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הַרוּצָח מִיַּד גּוֹאֵל הַדָּם מִי שְׁנִתְחַיִּיב גְּלוֹת מַחְזִירוּן אוֹתוֹ לְמִקְוָמוֹ שְׁנֹא' וְהַשִּׁיבוּ אוֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אשר נם שמה רבי אומר מעצמן הן שנא' וְהַשִּׁיבוּ אוֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אשר נם שמה רבי אומר מעצמן הן גולין כסבורין הן אחד שוגג ואחד מזיד קולטות והן אינן יודעין שבשוגג קולטות במזיד אינן קולטות א"ר אלעזר י עיר שרובה רוצחים אינה קולטת שנאמר וְדָבַר בְּאָזְנֵי זִקְנֵי הָעִיר הַהִיא אֶת דְּבָרָיו וְלֹא שֶׁהוּשׁוּ דְּבָרֶיהָ לְדַבְּרֵיוֹ וְא"ר אלעזר י עיר שאין בה זקנים אינה קולטת דבעינן זקני וליכא איתמר עיר שאין בה זקנים רבי אמי ור' אסי חד אמר קולטת וחד אמר אינה קולטת למאן דאמר קולטת מצוה בעלמא ועיר שאין בה זקנים ר' אמי ורבי אסי חד אמר נעשה בה בן סורר ומורה וחד אמר אין נעשה בה בן סורר ומורה למ"ד אין נעשה בה בן סורר ומורה בעינן וְזִקְנֵי עִירוֹ וּלִיכָא לִמ"ד נַעֲשֶׂה בַּהּ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה וְעִיר שֶׁאֵין בָּהּ זִקְנִים ר' אמי ור' אסי חד אמר מביאה עגלה ערופה למ"ד אינה מביאה עגלה ערופה בעינן וְזִקְנֵי הָעִיר הַהִיא וּלִיכָא לִמָּאן דְּאָמַר מְבִיאָה עֵגְלָה עֵרּוּפָה מִפְּנֵי מָה נֹאמְרָה פִּרְשַׁת רִצְחָנִים בְּלִשׁוֹן

אלו הן הגולין פרק שני מכות

מקלט היה כחצו על פרשם דרכים.
כלל מקום שהיו שני דרכים מפולגים אחד פונה לעיר מקלט היה עץ תקוע בלוחו דרך וכחצו צו מקלט: פסח ליה פיסחא.
כשהיה רוצה לדרוש צפרשת רוצחים היה מתחיל כן: והאלהים אנה לידו.
זהו שאמר הכחצו כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יאל רשע.

משל הקדמוני היא המורה שהיא משל הקצ"ה שהוא קדמונו של עולם והיא אמרה מרשעים יאל רשע והיכן אמרה והאלהים אנה לידו והיאך הקצ"ה ממלא מכשול לאדם לחטוא אלא ע"י שהיו שניהם רשעים ההורג והנהרג ההורג היה חייב גלות ואין עד דבצר והוא לא גלה והנהרג היה חייב מיתה ואין עד דבצר ולא נהרג לפיכך הקצ"ה מוזמן לפונדק אחד כו': **חמה הכחצו מדכר.** והאלהים אנה לידו: **נופל עליו והורגו.** ויש עדים וייגלה על כרחו: **בדרך שלך.** בדרך אשר תצחר לילך: **אס לננסי.** צא אדם להתחצר: **הוא יליץ.** אין מעכבין צידו: **ומלאו גזאל הדס.**

בדרך ו' צהליכותו: **בגזאל הדס הכחצו מדכר.** וה"ק פן יידוף גזאל הדס אחרי הרוצח והשיגו והכהו נפש ולא יתיירא מצ"ד כי לו אין משפט מות וסוף המקרה האומר כי לא שונא הוא וגו' מוסב על ראשו פן יידוף גזאל הדס אני אומר לך להכין לו הדכך כי לא שונא היה לו ולא הרגו מדעת: **צרוח הכחצו מדכר.** וה"ק פן יידוף והשיגו והכהו והוא לא היה ראוי למות כי לא שונא היה להרגו ולא הרגו מדעת: **הרי רוצח אמור כו'.** שאין לו משפט מות ולא היה צריך לכחצו בשבילו ולו אין משפט מות: **הרבה שליחות עושה.** דברים שאינן נעשים ע"י האדם נעשים ומתקבלים על ידי א' הרבה שליחים: **פשיטא.** כיון דהוא גולה ודאי בשוגג הרג דאי צמוד הרג וכי גולה היה: **ה"ג דאי צמוד צר גלוס הוא צתמיהה: צתחלה.** תחלת משפטן של רוצחים ועיקרו זהו אחד שוגג ואחד מזיד כו'. ויליץ טעמא מקרא וכי יהיה איש שונא לרעהו וארצ לו וקס עליו וגו' משמע אס הורגו צכוונה ינוס וכחצי צתריה ושלחו זקני עירו וגו': **רבי אומר.** לא אמר הכחצו שיגלה אלא הוא טועה וגולה ולימדך הכחצו שיקחומו משם ויהרגוהו: **ודבר בלאזני זקני העיר ההיא.** מקרא צספר יהושע: **מלוה בעלמא.** מלוה שיהו שם זקנים ומיהו כי אין בה זקנים נמי קלטוה: **צנן סורר ומורה** כחצי (דברים כא) והוילאו אותו אל זקני עירו: צלשון

אמר מביאה עגלה ערופה וחד אמר מביאה עגלה ערופה בעינן וְזִקְנֵי הָעִיר הַהִיא וּלִיכָא לִמָּאן דְּאָמַר מְבִיאָה עֵגְלָה עֵרּוּפָה מִפְּנֵי מָה נֹאמְרָה פִּרְשַׁת רִצְחָנִים בְּלִשׁוֹן

וכן אינה מביאה עגלה ערופה דבעינא בה זקני העיר ההיא וליכא. מפני מה נאמר פרשת רצחנים

מסורת הש"ם

(א) י"א רב הונא, (ב) ג' כי לא שונא הוא לו], (ג) [ומתקבלים הדסה על ידי, רש"י], (ד) רש"א דא"כ,

תורה אור השלם

- תבין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך אשר יגדילך יי אלהיך ויהיה לנו שמה כל רצח: דברים יט ג
- טוב וישר יי על פן יורה חטאים בדרך: תהלים כה ח
- ואשר לא יצדה והאלהים אנה לידו ושמותי לך מקום אשר ינוס שמה: שמות כא יג
- כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע ויך לא תהיה קרי: שמואל א כ יג
- ויאמר אלהים אל בלעם לא תלך עמקהם לא תאר את העם כי קרוי הוא:

- במדבר כב יב
- ותבא אלהים אל בלעם ללילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואך את הדבר אשר אומר אליך אותו תעשה: במדבר כב כ
- בה אמר יי גאלך קדוש ישראל אני יי אלהיך מלמדך להועיל מדידך בדרך תלך: ישעיהו מח יז
- אם ללצים הוא יליץ וליענוים יתן חן:

- משלי ג לד
- פן יידף גאל הדם אחרי הרצח כי יתם לבבו והשיגו כי ידבה הדרך והבדיל נפש ולו אין משפט מות כי לא שנא הוא לו מתמול שלשום: דברים יט ו
- וזה דבר הרצח אשר ינוס שמה ויד אשר יבה את רעהו בבלי דעת והוא לא שנא לו מתמול שלשום: דברים יט ד
- ושלחו זקני עירו ויקחו אותו משם ותתנו אותו ביד גאל הדם ויתו: דברים יט יב
- והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה וישב בה עד מות הבחן הגדל אשר קיטח אותו בשמן הקדש:

- במדבר לה כה
- ונס אל אחת מהערים האלה ועמד פתח שער העיר וידבר באזני זקני העיר והדיא את דבריו ואספה אותו העירה אליהם ותתנו לו מקום וישב עמם: יהושע כ ד
- ותפשו בו אביו ואמנו והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקמו: דברים כא יט
- ויהיה העיר הקרבה אל החלל ולקחו זקני העיר והוא עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משקה בעל:

דברים כא ג

מסורת הש"ס

א) שנת סג, ב) [קדושין לה.], ג) [שבת כח. קת.], ד) ס"ח לספרי, ה) [ירושל' ל"ג], ו) [הוריות י"ז.], ז) [ז'לאמרההורא, ח] ס"י דאמרי, ח) פסחים ק"ג, ט) [משכן נגה כלומר עובדי אדמה, עירן], י) [גיר' הערוך קטע, י] [סנהדרין ז.]: ברכות ט., [ח] סוכה ג., [ז] י"א מי איכא ירדע אי רבי כו', [ס] [שנת קטן. סוכה ג.: מדרש סו: חולין קמא.], ע) [דברים לז], [במדבר לה],

גליון הש"ס

גב' ר"י ור' נחמיה חד אמר, ע"י צ"ב טו ע"א: שם ספר שתיפרו בפשתן, עיין מגילה דף ט ע"ב ודף יט ע"א:

מוסף רש"י

ידבר עמים, יספיל וכל שפלות נחמח (שבת 30.), שבשעה שכרה דוד שיחיו, ולא כפרלא ליה שמשתת ימי בראשית נבראו (ע"י סוכה מט.) וחי כפרלא ליה שנה נמלאו עפר או לזריות ולרץ לזרותן (סוכה ג.) קפא תהומא, קף המהס למעלה ויאל, ויף הכדול (מ"ג ו) מתגמטין וקפא פרולא (שם.) מהו לכתוב שיהי כרי, דוד לא היה מורה הלכה כפי רבו אחיותופל ויהי אס' (שם.) אחספא, מפני שהמס כלל וידר ויחי קף כפי שירד ויטע על הנקב, ויבאגמל דספר שמואל מפורש שמואל דוד על פני נקב המהס וכמוז צו שהיה שם משעה ימי בראשית (שם ג.), לעשות שלום בין איש לאשתו, לנזקן את הסוקה ואס' טהורה היא יחא שלום ציניהם (שם.) שמי שנכתב בקדרושה, שכתב צמיגלה ימן ה' אותך וגוי כדמכז (במדבר ה) וכמז את האלות האלה וגוי (שם.)

רבינו חננאל

בלשון עד שנאמר וידבר ה' אל יהושע לאמר דבר אל בני ישראל לאמר חנו לכם את ערי המקלט וכו', ומנא לן דכל דבור לשון קשה הוא שנאמר דבר האיש אדוני הארץ אנתו קשות וגוי, איני והתניא אז נדברו ואין נדברו אלא לשון נחת שנאמר וידבר עמים תחתיו, ושנינן דבר לחוד ידבר לחוד, כלומר: דבר קשה ידבר ניתוח: מאי בספר תורת אלהים, הכי קאמר ויכתבו יהושע את הדברים האלה בספרו הכתובין בספר תורת אלהים: ספר שתפרו בפשתן רבי יהודה ור' מאיר חד אמר פסול

שנאמר למען תהיה תורת ה' בפיך ואיתקש כל התורה לתפילין מה תפילין הלכה למשה מסיני לתפרן בגידין, אחד אמר כשר כי איתקשא תורה לתפילין להיכתב במותר בפיך להלכותיו לא איתקש, אמר רב חנינא להו לתפילין דבי חביבי דתפירי בכיתנא ולית הלכתא כוותיה: אחד משוח (מלחמה) בשמן המשחה ואחד מורבה בגדים כר' יושב בה עד מות הכהן הגדול לפיכך אימותיהן של כהנים גדולים היו מספקין ה) בגדים לרצחנים כר' ואקשינן למימרא דאי מצלו צלותיה מתקבלא והכתוב כן קללת חנם לא תבא, ופרקינן היה להם לבקש רחמים על דרום שלא יארע כזה בימיםה, כההוא דאכליה אריה ברחוק ג' פרסי מאתריה דרבי יהושע בן לוי ולא אישתעי אליהו בהדיה ג' יומי: פ"י טוביה חטא וזיגוד מינגיד, העיד זיגוד על טוביה שחטא ומפני שהיה עד אחד נתחייב מלקות ונעשה כמו משל בפי הכל אחד חטא וזה לוקה, והוא כמו שכס שביקש לישא דינה והעיר כולה נימולים, פ"י מבנאי לשון באגי, כן זה הדבר, כלומר זה הרג וכתן הגדול מתחייב, ופריק שהיה לו לבקש רחמים על דורו ולא ביקש: ירושלמי רבי יוסי בן חלפתא אומר עתים עתים הם תלפלה, שנא' ואני תפלתי לך ה' עת רצון, שאלו תלכמה מהו עונשו של חוטא, אמרה להם חטאים תרדף רעה, והבנואה אמרה הנפש החוטאת היא תמות, והתורה אמרה יביא קרבן ויתכפר לו שנאמר ונרצה לו, והקב"ה אמר יעשה תשובה שנאמר טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך כלומר יורה להן דרך תשובה, אמר רב קללת חכם אפילו בחנם מתקיימת, מנא לן מאחיותופל שקללו דוד ואמר כל היודע אם מותר לכתוב שם אחספא ולמשריאי בתהומא לאוקומיה ולא יאמר יתנן בגרונו, ואע"ג דבתר הכי אמר ליה אחיותופל שרי, נתקיימה בו הקללה שנאמר ויצו אל ביתו ויחנק, א"ר אבהו קללת חכם אפילו על תנאי באה מנא לן מעלי דאמר ליה לשמואל

א) אולי ז"ל מזון ונגדים:

אלו הן הגולין

בלשון עור, ככל יהושע כתיב ויאמר ה' וכאן נאמר וידבר ה' אל יהושע ודיבור לשון עו הוא: **מפני שהן של סורה**, אבל שאר אמירות שאמר לא אמר דבר לקיים מצוה הכתובה בתורה חוץ מזו: **ידבר עמים**, ייהל עמים תחתינו: **מפני ששים**, שלא הפרשים לאחר

שחלקו מיד עד שנאלמו לו מפי הקצ"ה:

פליגי בה, כפירושא דהאי קרא מה כתב יהושע בס"ת: **חד אמר שמנה פסוקים**, מוימת שם משה(ע עד סיפא וחד אמר כפרשת ערי מקלט הוא אומר שכתובה בספר יהושע: **למען הסיה סורס וגו'**, ורישיה דקרא משתעי בתפילין ואיתקש הכא תורה לתפילין: **כי איתקש למותר צפין**, דכתיב כהאי קרא צפין מן המותר צפין שאין נכתבין על עור כהמה טמאה: **להלכותיהן**, לדבר שאינו כמוז בתורה ובתפילין גופייהו לא גמרינן ליה אלא מהלכה למשה מסיני לא ילפי' בהיקשא: **דכי חציצי**, דודי אחי אבא והוא רבי חי"א: **בתנ"י אחד כהן משוח בשמן המשחה**, הס כהנים גדולים שהיו עד יאשיהו: **ואחד המרובה צנגדים**, הם ששימשו מיאשיהו ואיך שנגזו שמן המשחה כדאמרין בהרורים (דף י"ג), ושזו לא נמשחו כהנים ולא היתה ניכרת כהונה גדולה בהם אלא צריצוי בגדים שמשמש בה' צנגדים: **ואחד שעצר ממשיותו**, שאירע פסול צנ"ג ושימש אחר תחתיו וכשנמרפא כהן חזר לעבודתו ועצר זה ממשיותו: **מחזירין אס הרואס**, צנייתתן כמו שנאמר ו^אחרי מות הכהן הגדול ישזו הרואס: **משוח מלחמה**, כהן המשותל לומר צמלחמה לרבי המלחמה אל יך לנצנס וכל הענין (דברים כ:) **גב' וישז בה עד מוס הכהן הגדול**, הא חד כי צעיר מקלטו ישז עד מות הכהן הגדול הא מרי ואחרי מות הכהן הגדול ישז הרואס הא מלחמא: **שהיה להן לנפש רחמים על דוכן**, הלכך לאו קללת חנם היא: **הכא אמרי**, צנגל אומרינן

פרק שני מכות

יא.

משל זה על אדם שלוקה בשביל סרחון של אחרים: **טוביה חטא וזיגוד מנגיד**, משום שהיא דאמר"י בערבי פסחים [ק"ג:] **טוביה חטא וזיגוד אסהיד** ביה צימדי שלא היה עד שני דצבר ונגיד" רב פפא לזיגוד א"ל טוביה חטא וזיגוד מנגיד ומאלו היתה למשל: **הסם אמרי**, צא"י אומרינן משל זה: **שסס נסיב מצגאי גור**, שסס

בן חמור לקח את דינה בת יעקב וההנאה שלו ושאר בני העיר שלא נהנו מלו עזמנן ונלטערו, מצגאי שם איס מצני העיר: **שכרה דוד שישין**, יסודות של בית המקדש, ובגמרת ירושלמי (סנהדרין פ"י ה"ב) מצינו תימוליום של בית המקדש והוא יסוד בלשון יוני: **קפא סהומא**, קף המהוס, צגמרת ירושלמי (שס) שמאל שם חרס שהגביה קולו ואמר לו אל מטלני מכאן שאני כזוש על המהוס מיוס מתן תורה שרעדה כל הארץ ולא שמע דוד לדבריו ונטלו: **מי שרי למכתב סס**, פן ימחקוהו המיס ועובר משום ואצדתס את שמס (דברים יב) ולא תעשון כן וגו' (סס): **נשא אחיותופל כו'**, יש מימה דצבר שהרי לא קנה דוד את הגורן מארונה היצויס עד מעשה דהסמה שהימא לאחר מיתת אחיותופל ג' שנים ולפי דברים הללו לרייכין אלו לומר שאע"פ שלא קנה הגורן יודע היה מנעוריו מיוס [שנמשח] וישזו הוא ושמואל צנייתס הרמה וצדקו בספר יהושע ומנאלו מקוס לצית המקדש כדמכז [מהליס קלנן] עד אמנלא מקוס וגו' וכדדרשינן ליה צוצחים צאזיחו מקומן (דף נד:)

על המיס, דמכז בטויה (במדבר ה) וממה אל מי המרים והרצה הזכרות צפרסה ואפ"ה כתיב וממה כו', וקללה זו צמנס היתה שלא היה מקללו אלא אס אינו אומר: **אפי' על תנאי**, ולא נתקיס התנאי לעפ"כ היא כזה דהא קללה על תנאי היתה אס תכחד ממני ולא נתקיס שלא כיחד ואעפ"כ נתקיימה הקללה דמכזי ולא הלכו צניו דצרכיו וגו' חו קללה קללו עלי כה יעשה לך כמו שנעשה לי שאין צני מהוגינן: וטעמתי

אחרינא לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן (וגו') ואידך מדלא כתיב הגדול חד מהנד הוא: לפיכך אימותיהן של כהנים וכו': טעמא דלא מצלו הא מצלו מייתי והכתיב ^יכצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא ^א(א"ל) ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו ואיכא ^בדמתני כדי שיתפללו על בניהם שלא ימותו טעמא דמצלו הא לא מצלו מייתי מאי הוה ליה למעקב הכא ^באמרינן טוביה חטא וזיגוד מנגיד התם אמרי שכם נסיב ^בומבנאי ^בגזיר אמר (ליה) ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו כי הא דההוא גברא דאכליה אריא ברחוק תלתא פרסי מיניה דר' יהושע בן לוי ולא אישתעי אליהו בהדיה תלתא יומי ^באמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפי' בחנם היא באה מנלן מאחיותופל ^בשבשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא בעא למיטשפא לעלמא אמר ^טמהו לכתוב שם אחספא ומישרא בתהומא דליקו אדוכתיה ליכא דאמר ליה מידי אמר כל היודע דבר זה ואינו אומרו יחנק בגרונו נשא אחיותופל ק"ן בעצמו אמר ^בומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה התורה שמי שנכתב בקדרושה ימחה על המים לכל העולם כולו לא כל שכן א"ל שרי כתב שם אחספא שדי אתהומא נחת וקם אדוכתיה ואפ"ה כתיב ^יואחיותופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבוש את החמור ויקם וילך אל ביתו (ו)אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק וגו' א"ר אבהו קללת חכם אפילו על תנאי היא באה מנלן מעלי דקאמר ליה [עלי] לשמואל ^יבה יעשה לך אלהים וכה יוסיף אם תכחד ממני דבר ואף על גב דכתיב ^יזיגוד לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו [ואפ"ה] כתיב ^יולא הלכו בניו בדרכיו וגו' אמר

לא שמואל למען תהיה תורת ה' בפיך ואיתקשא תורה לתפילין להיכתב במותר בפיך להלכותיו היו איתקש, אמר רב חנינא להו לתפילין דבי חביבי דתפירי בכיתנא ולית הלכתא כוותיה: אחד משוח (מלחמה) בשמן המשחה ואחד מורבה בגדים כר' יושב בה עד מות הכהן הגדול לפיכך אימותיהן של כהנים גדולים היו מספקין ה) בגדים לרצחנים כר' ואקשינן למימרא דאי מצלו צלותיה מתקבלא והכתוב כן קללת חנם לא תבא, ופרקינן היה להם לבקש רחמים על דרום שלא יארע כזה בימיםה, כההוא דאכליה אריה ברחוק ג' פרסי מאתריה דרבי יהושע בן לוי ולא אישתעי אליהו בהדיה ג' יומי: פ"י טוביה חטא וזיגוד מינגיד, העיד זיגוד על טוביה שחטא ומפני שהיה עד אחד נתחייב מלקות ונעשה כמו משל בפי הכל אחד חטא וזה לוקה, והוא כמו שכס שביקש לישא דינה והעיר כולה נימולים, פ"י מבנאי לשון באגי, כן זה הדבר, כלומר זה הרג וכתן הגדול מתחייב, ופריק שהיה לו לבקש רחמים על דורו ולא ביקש: ירושלמי רבי יוסי בן חלפתא אומר עתים עתים הם תלפלה, שנא' ואני תפלתי לך ה' עת רצון, שאלו תלכמה מהו עונשו של חוטא, אמרה להם חטאים תרדף רעה, והבנואה אמרה הנפש החוטאת היא תמות, והתורה אמרה יביא קרבן ויתכפר לו שנאמר ונרצה לו, והקב"ה אמר יעשה תשובה שנאמר טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך כלומר יורה להן דרך תשובה, אמר רב קללת חכם אפילו בחנם מתקיימת, מנא לן מאחיותופל שקללו דוד ואמר כל היודע אם מותר לכתוב שם אחספא ולמשריאי בתהומא לאוקומיה ולא יאמר יתנן בגרונו, ואע"ג דבתר הכי אמר ליה אחיותופל שרי, נתקיימה בו הקללה שנאמר ויצו אל ביתו ויחנק, א"ר אבהו קללת חכם אפילו על תנאי באה מנא לן מעלי דאמר ליה לשמואל

כה יעשה לך אלהים, יבעטו גם בניך, ואע"ג דכתיב ויגד לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו, הא כתיב ולא הלכו בניו בדרכיו:

נג א מיי פ"ט מהל' ס"ח הלכה יג סמג עשין כה טושי"ע י"ד ס"י רעה סקיף א:
גד ב מיי פ"ג מהל' תפילין הלכה ט סמג עשין כב טושי"ע א"ח ס"י לב סקיף מט:
גה ג מיי פ"ח מהל' תפילין הל"י טושי"ע שס סקיף יב טושי"ע י"ד ס"י רע"א סקיף אן:
גה ד מיי פ"ז מהל' יומא הלכה ט סמג עשין עו:

❧❧❧

תורה אור השלם

1. וידבר יי אל יהושע לאמר: דבר אל בני ישראל לאמר חנו לכם את ערי המקלט אשר דברתי אליכם ביד משה: יהושע ב כ דבר האיש אדני הארץ אנתנו קשות ויתן אנתנו כמרגלים את הארץ: בראשית מב ל 3. אז נדברו יריאי יי איש את ולזרעו ויקשב יי וישמע ויקחב ספר ופרון לקניו ליראי יי ולחשבי מלאכי ג טו 4. דובר עמים תחתיו וקאמיס תתח רגליה: תהלים מז ד 5. ויקחב יהושע את הדברים האלה בספר תורת אלהים וקח אבן גדולה ויקמה שם תחת האלה אשר במקש יי: יהושע כד כו 6. ויהי לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת יי בפיך בין ידך וזקקה דורצאך יי ממצריים: שמות יג ט 7. והציילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שקמה יושב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקדש: במדבר לה כה 8. כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול ואחרי מות הכהן הגדול ישוב הרצח אל ארץ אבותו: במדבר לה כח 9. ולא תקחו כפר לגנס אל עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן: במדבר לה לב 10. כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חכם לו תבא: משלי כו ב 11. ואחיותפל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבוש את החמור ויקם וילך אל ביתו אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק וקמת ויקבר בקבר אביו: שמואל ב יז כג 12. ויאמר מה הדבר אשר דבר אליך אל נא תכחד ממני כה יעשה לך אלהים וכה יוסיף אם תכחד ממני דבר מקל הדבר אשר דבר אליך: שמואל ג ג יז 13. ויגד לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו ויאמר יי הוא השוב בעיני יעשה: שמואל ג א יח 14. ולא הקלו כניו ודרכיו וטו חיצו הבצע ויקחו שחד וטו משפט: שמואל א ח ג

עין משפט ונר מצוה

נו א מיי פון מהל' מ"ח הלכה יא סמך לאון רח טוש"ע ייד סי' שלז ס"ל:
נו ב מיי פון מהל' רוחם:

הלכה ט:

נח ג מיי שס הלכה יא:
נמ ד מיי שס הל' י:

ס ה מיי שס הל' ח:

סא ו מיי שס פ"ח הלכה יא:

סב ז מיי שס פסק ה יא:

סג ח ט מיי שס פ"ו הל' ג:

סד י מיי שס הל' י:

סה כ מיי פ"ו מהל' ביאת מוקדש הל' י:



תורה אור השלם

- אָנכי אֶעֱרְבּוּ מִיָּד תִּבְשָׁשׁוּ אִם לֹא הִבִּיאֲתוּ אֵלַיךְ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחִטָּאתִי לֹךְ בִּל הִקְנִיטִי: בראשית מג ט
- יְדִי רֹאשׁוֹן וְאֵל יָמֶיךָ וְיָדֶיךָ מְקִיּוֹ מִסָּפֶר: דברים לג ו

- וְזֹאת לַיהוָה וְיֹאמַר שְׁמַע יי קול יהודה ואל עמו תביאנו יְדִי רב לו יַעֲזֹר מִצְרָיו תְּהִיָּה: דברים לג ו
- וְהִצִּילוּ הָעֶדְהָ אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הָדָם וְהַשִּׁיבּוּ אֹתוֹ הָעֶדְהָ אֶל עֵיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וַיֵּשֶׁב בָּהָ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֲשֶׁר מִשָּׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: דברים לג ו

- וְלֹא תִקְחֻ בָּכֶר לָנוֹס אֶל עֵיר מִקְלָטוֹ לָשׁוֹב לִשְׁבֹּת בְּאֶרֶץ עַד מוֹת הַכֹּהֵן: במדבר לה לב
- כִּי בַעֲרִי מִקְלָטוֹ יֵשֶׁב עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאַחֲרָי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל יָשׁוּב הָרֹצֵחַ אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ: במדבר לה כח



לעני רש"י

אישלישירדור"א. (מקום הקצק.)



רבינו חננאל

אמר רב יהודה אמר רב נידוי על תנאי אפי' מעצמו (ב) צריך הפרה. מנא לן מיהודה שנאמר אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים ואשכחון שהיו עצמותיו מגולגלין בארון עד שבקש עליהם רחמים מרע"ה שנאמר שבע ה' קול יהודה: נגמר דינו לגלות ומת הכהן הגדול אינו גולה. מיתת כהן גדול מכפרת לו. אמר אביי נקטינן נגמר דינו ומת מוליכין עצמותיו של הורג בעיר מקלט. שנא' לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן הגדול ואינו חייב ישיבה בארץ הוי אומר זו קבורה. תנא מת הרוצח ומת כהן גדול [וכר] בן גרשה או בן חלוצה. רבי אמי ורבי יצחק חד אמר מתה כהונה. וחד אמר בטלה כהונה. ובפלוגתא דתנן היה עומד ומקריב וגודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה רבי אליעזר אומר כל קרבנות שהקריב פסולין הן ורבי יהושע מכשיר. ואסיק:

- וכן הגיה הרש"י וביה' בריף ורל"ש פ"ג דמ"ק:
והטבא נפקא לן נדוי של חסם אפילו על תנאי הוא בלא (סוטה טז.) מי גרם לראובן שירודה. במעשה יצועי אביו, יהודה. שהיה במעשה המר, וכן היה מסורת צדיקים, ומדרש אגדה דר' תנחומא כשאלמר יהודה דקרב מנמי עמד ראובן ואמר כלגלמי יצועי אפילו לטולם הבא, וליטן שם שאל המכמים (סוטה טז.) ידיו רב לו. יסא לו נחמן לריב ריבו, והאי דמכבי ידיו לשון מלחמה הוא, מלחמתה של תורה (שם). לא הוה ידע לפרוקי קרשיא. בסוטה שם וב"ק שם: לא הוה קא חלל ליה שמעתא אליבא דהלכתא, לא היה זוכה למר דבר המתקבל (סוטה שם). וההורג כהן גדול. בשוגג גולה לעיר מקלט ואינו יואל משם לעולם, דכיון דאין כהן גדול במקדש כשהוא גולה, במיתת מי ישוב, הא ליתא כהן גדול (שחרדיו תח.) וכי הוא מושרש. וכי הוא משמו לנסך, או הכהן משח אותו, אלא זה שנמשח בימיו. להביא את הגשמי צימיו שמחירו במיתתו (במדבר לה כח). נקטינן. מסורת מאבותינו, מנהג מרבותינו (שחרביו תח.) שהוא בן גרושה. כהן חלל זו גמור הוא, דמכבי בכהן הטשא גרושה (ויקרא בל) לא יחלל וזעז, שמחללו מדין כהונה (פסחים עבב).

יא:

אפֿי"ו ע"ל **תנאי** צריך הפרה מנלן מיהודה. יש מדקדקין מכאן דנידויים שלנו אפי' אותם שיש להם זמן אין לנדות ענמן מספק (ג) שהרי הכא התנה בדבר שלא היה צידו לקיים דשמא היה מעכבו יוסף או יקראנו אסון בדרכך ולכן חל מעיקרו גם הנידוי על התנאי אבל שאר תנאים דצידי לקיים כגון שמנדין את האדם שלא יעשה הדבר ודאי לא חל הנידוי כלל מעיקרו דכיון דצידי הוא משעת הנידוי אנו יודעים בזדאי שלא דדעתו לעשות הדבר ודאי אלא חל הנידוי כלל מעיקרו (ו) **ב**י גרם לראובן שהודה יהודה. תימנה דהא ארמנין במדרש וישב ראובן אל הצור מהיכן שב מדינת אביו שיבצו בתענית על מעשה בללה וזה היה קודם מעשה ידיהה וי"ל דמ"מ לא הודה צריסי עד מעשה ידיהה: **ב**י גרם לראובן שהודה. ולכלל יש לנו סמך מן המקרא יהודה אתה יודוך אחיך ומתרגמינן את הודית סיכך יודוך אחיך פירוש (י) הודית ולא בוש כך יודוך אחיך שבצטיל שהתחלת להודות בלא ראובן והודה:

אמר אביי ק"ו ומה מי שגזא בו. תימנה מהאי דינא נילף נמי לנגמר דינו בלא כ"ג שלא יגלה כלל ומה מי שגלה כבר לפני מיתת כ"ג יוצא במיתתו של כ"ג מי שלא גלה לפני מותו אינו דין שלא יגלה אחר מותו דהכי ארמנין בערכין (דף כט: ושם) מכורה כבר יוצאה שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר ונפקא לן מהאי דינא דלינה נמכרת כלל אחר הבאת סימנין עד עולם ונראה דלא קשיא מדידי דהא מיתת הכהן כפרה הוא כדאמר בסמוך וכפרה לא שייכא אלא למי שמחויב (ז) בצריא והלכך דוקא לפי שנגמר ונתחייב גלות ואח"כ מת כ"ג מכפרת מיתת כ"ג שלא יגלה כלל מק"ו כדקאמר הש"ס אבל נגמר דינו בלא כ"ג שכבר מת כ"ג קודם גמר דין של זה ודאי ליכא למילף מק"ו דהאיך תכפר מיתת כ"ג וליכא למימר דתמכפר לו מיתת כ"ג השתא כשנגמר דינו דהא לא מיכפרא אלא בשעת מיתה (ח) ולאחר כך ובשעת מיתה לא היה זה חייב ולא דמי להאי דערכין דמכורה כבר יוצאה וכו' דהתם משעת הבאת סימנין מתחלת גלותה ושוב לא פסיק ממנה הגדלות לעולם ולכן שייך למילף שפיר דלא תמכר כלל אחר התחלת סימנין עד עולם כן נראה למש"ח: **בידי גלות קא מבפרא.** תימנה אין ה"ג מדאמר צריש מכילתין (דף ז:) הס שלא עשו מעשה לגלו כי היכי דתהוי להו כפרה אלמא גלות מכפרת וי"ל דהכא כפרה לפטרו מגלות קאמר דהא צעי למילף דמי שלא גלה עדיין דמיתת כ"ג תועיל לפטרו מגלות מק"ו הלכך שפיר משני מידי גלות מכפרת מיתת כ"ג מכפרת פירוש (ט) מיפטרלא מגלות שהרי אפילו לא גלה אלא יום אחד ומת הכ"ג הוא חוזר ואילו לא מת הכהן אפילו שהה שם זמן מרובה אינו יואל על כרחק כפרה זו צמימת כהן תלויה דפירשתי כן נראה למש"ח:

אלו הן הגולין פרק שני מכות

וחטאטי נך. לשון נידוי הוא שהיה מנודה לאציו: **מאי דנסיב יחי ראובן וגו' וואס ליסודה.** מה ראה לסמוך יהודה לראובן ומה ראה להסתחיל בצרכת יהודה בשון וחת ליהודה אלא לפי שהיו עצמות כל השבטים שלזן קיים ושל יהודה מגולגלין אמר לשון זה יחי ראובן כלומר ראובן שלזו קיימת כאילו הוא חי וחת התייה ליהודה שהם מגולגלין. עצמות כל השבטים יאלו ממזכרים ונשאום צניהם במדבר וזהו שאמר יוסף לאחי (שמות יג) והעליתם (ה) עצמותי מזה אתכם עם עצמותיכם: **על איצריה לשפא.** נכנסו עצמותיו למקום חיבורם ששפו משם כמו דשף מדוכתיה (חולין דף מז: ד.) לשפא אישלידוריר"א: **למשקל ולמטרה.**

לישא וליתן: **ידיו רב לו.** יהי זו כח לריב ריבו לעצמו נגד חציריו: **ליסוד צהק.** במיתת מרובה צבגדים או בשעבר ממשיחותו אלא לאו ש"מ כולוה: **בתנ"י ה"ו אינו גולה.** מפרש טעמא צגמ' מק"ו: **חוזר במיסוס של שני.** יליף טעמא צגמ': **נגמר דינו בלא כ"ג.** שלא"י מינו אחר תחתיו עד שנגמר דינו של זה לגלות: **גב' שנמשח בימיו.** משנעשה זה רוצח: **מאי הוה ליב.** להאי כהן למיעבד מחחר שעדיין לא היה כ"ג כשהרג זה למה הוא נענש: **סנא מס.** רוצח צערי מקלט ומת כ"ג אחר זמן: (ט) **לשנח צארץ.** בתוך הקרקע: **ונעשה כ"ג בן גרושה.** יאל עליו עדות שהוא חלל: **מסה כהונה.** הרי הוא כמת ואין הרוצח גולה: **עטלה כהונה.** איגלילא מילתא למפרע שלא היה כ"ג והוה ליה האר רוצח נגמר דינו בלא כהן גדול ואינו חוזר לעולם: אליבא

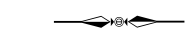
יכשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט רוצח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם רבי יוסי הגלילי אומר מצוה ביד גואל הדם ורשות ביד כל אדם רבי עקיבא אומר ירשות ביד גואל הדם וכל אדם (ס) [א] חייבין עליו: **גב' מ"ט** אמר אביי ק"ו ומה מי שגלה כבר יצא עכשיו מי שלא גלה אינו דין שלא יגלה ודלמא האי דגלה איכפר ליה האי דלא גלה לא מידי גלות קא מכפרא מיתת כהן הוא דמכפרא: אם עד שלא נגמר דינו וכו': מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא ויישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקדש וכי הוא מושחו אלא זה שנמשח בימיו מאי הוה ליה למעבד היה לו לבקש רחמים שיוגמור דינו לזכות ולא ביקש אמר אביי (ט) נקטינן ג'נגמר דינו ומת מוליכין את עצמותיו לשם דכתיב לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן ואיזהו ישיבה שהיא בארץ הוי אומר זו קבורה תנא (י) מת קודם שמת כ"ג מוליכין עצמותיו על קברי אבותיו דכתיב ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו איזהו ישיבה שהיא בארץ אחוזתו הוי אומר זו קבורה נגמר דינו ונעשה כהן בן גרושה או בן חלוצה פליגי בה רבי אמי ור' יצחק נפחא חד אומר מתה כהונה וחד אומר בטלה כהונה לימא בפלוגתא דר"א ורבי יהושע קא מיפלגי דתנן (י) היה עומד ומקריב ע"ג המזבח וגודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה ר"א אומר כל קרבנות שהקריב פסולין ורבי יהושע מכשיר מאן דאמר מתה כר' יהושע ומאן דאמר בטלה כרבי אליעזר אליבא

מידי גלות מכפרת מיתת כ"ג מכפרת פירוש (ט) מיפטרלא מגלות שהרי אפילו לא גלה אלא יום אחד ומת הכ"ג הוא חוזר ואילו לא מת הכהן אפילו שהה שם זמן מרובה אינו יואל על כרחק כפרה זו צמימת כהן תלויה דפירשתי כן נראה למש"ח:

השבטים יאלו עצמותיהם ממזכרים ונקביו צארץ ישראל, שנאמר והעליתם את עצמותיו מזה אתכם, משמע שאף עצמותם העלו, ולא נכתב יוסף אלא להודיען שזכו של משה, של ישראל נתקספו צניה והוא עסק במלוה (ביק צב. וכעני' סוטה טז.) מגולגלין בארון. לא היה שלזו קיימת ומחזרת מפני נדוי, דקאמר ליה ליעקב (בראשית מג) אם לא הביאתיו אליך וחטאתי לך כל הימים, ואע"פ שתקיים התנאי נפקא לן קלמא חסם אפילו על תנאי היא בלא (ביק צב.) והיו עצמות כל השבטים שלזן קיימת ויהודה אבדיו מתפרקין ומתגלגלין בחרונו, מפני שניהה את עצמו בערבות של צימיון וחטאתי לך כל הימים, אפילו לטולם הבא, ומדרש אגדה דר' תנחומא כשאלמר יהודה דקרב מנמי עמד ראובן ואמר כלגלמי יצועי אפילו לטולם הבא, וליטן שם שאל המכמים (סוטה טז.) ידיו רב לו. יסא לו נחמן לריב ריבו, והאי דמכבי ידיו לשון מלחמה הוא, מלחמתה של תורה (שם). לא הוה ידע לפרוקי קרשיא. בסוטה שם וב"ק שם: לא הוה קא חלל ליה שמעתא אליבא דהלכתא, לא היה זוכה למר דבר המתקבל (סוטה שם). וההורג כהן גדול. בשוגג גולה לעיר מקלט ואינו יואל משם לעולם, דכיון דאין כהן גדול במקדש כשהוא גולה, במיתת מי ישוב, וכן כהן גדול שהרג את הגשפ בשוגג, במיתת מי ישוב, הא ליתא כהן גדול (שחרדיו תח.) וכי הוא מושרש. וכי הוא משמו לנסך, או הכהן משח אותו, אלא זה שנמשח בימיו. להביא את הגשמי צימיו שמחירו במיתתו (במדבר לה כח). נקטינן. מסורת מאבותינו, מנהג מרבותינו (שחרביו תח.) שהוא בן גרושה. כהן חלל זו גמור הוא, דמכבי בכהן הטשא גרושה (ויקרא בל) לא יחלל וזעז, שמחללו מדין כהונה (פסחים עבב).

מסורת הש"ס

(ב) רש"י אפילו מעצמו וכן טוחתם שאלמות, ב"ק צב. סוטה ז: ע"ש, (ג) נפשאלותו איתא (ד) הגריעביץ' (ה) סנהדרין יח., (ו) סנהדרין יח., (ז) נמוספי פ"ג דרש לה דמכבי שלש פעמים (ח) ויעיי' מו"ט דגרגס אין חייבין לאפוקי מרש"ל שהגיה ומתק מלת אין ע"ש וכן העתיק כ"כ"מ אין חייבין ולדבריהם גם בצרייתא דלקמן י. ריע' אומר רשות וכו' וכל חלם חייבין לזכרין אנו לנאיה דל"ל אין חייבין ויחלף לפ"ו דלא שאל שש"ס לקמן גם אהך פלוגתא דכל חלם מ"ט דר"י גולילי ומ"ט דרבי עקיבא משום דלעתה המו"ט אין שום פלוגתא בזה דכל חלם (ט) נפירושו עיין רש"י בעירובין ה. דר"ה והאמר רב נחמן, (י) פסחים עב: קדושין סו: (גמרות פ"ח מ"א), (כ) [נפס"ל: וההורג כ"ג וכל], (ל) [וכבר אלפס עד במ"ק פ"ג דף רפו. גרס נדוי על מנאי אפי' עצמותו צריך וכו'], (מ) [ודע דבת"א שלפנינו איתא כך וידון אחך גם כשאר מרגס לא מלאמי לפי שעה ועיי' מרגוס וימנן וירושלמי], (נ) י"א כפרה, (ס) רש"י ולא לאחר כך,



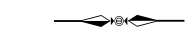
גליון הש"ס

גב' נגמר דינו. עיין יומא דף עג ע"א תוס' ד"ה וסלן: תוס' ד"ה אפי' וכו' לא חל הנידוי בלא פקדיו. עיין מכות דף סט ע"א תוס' ד"ה ובשמיא:



גהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי וכו' והעליתם את עצמותיו: (ב) ד"ה לשנת ז"ל קודם ד"ה מנא: (ג) תוס' ד"ה אפי' וכו' אין לנדות ענמן מספק ולא מילתא הוא שהרי הכא התנה וכו' דמשעת הנידוי: (ד) ד"ה מי גרס וכו' פירוש אהה הוימא ולא בורשת כך וידון: (ה) ד"ה מדי וכו' פירוש למיפטר"י וכו' אלו יואל ואם כן על כרחק כפרה:



גהות הגר"א

[א] משנה וכל חלם אין חייבין כל"ל (וכ"ה בדפויי' ובמשניות וביורושלמי ובכל הראשונים וניקסא שלפנינו הוגה ע"פ הרש"ל ועיי' מו"ט):



מוסף רש"י

מאי דכתיב כו' וזאת ליהודה. אין לך בצרכת כל השבטים מתחלת וחת חוץ מזה (סוטה טז.). עצמותיו של יהודה. כל

